

השאלה מדוע דרך רשעים צלחה ? היא בעניים חומריות אבל בעניים ערכיות השאלה נעלמת

1. משנה טו - רבי ינאי אומר, אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים.

2. ר' עובדיה מברטנורא - אין בידינו - כלומר אין הדבר הזה ידוע לנו מדוע דרך רשעים צלחה ומפני מה הצדיקים מדוכאים ביסורים. פירוש אחר, אין לנו בזמן הגלות לא משלוח והשקט שרגיל הקדוש ברוך הוא לתת לרשעים כדי לטרדן מן העוה"ב, ואף לא מן היסורים המיוחדים לצדיקים שהן יסורים של אהבה שאין בהן בטול תורה. כלומר יצאנו מכלל רשעים שאין לנו השלוח שיש לרשעים, ולכלל צדיקים לא הגענו, שהיסורים שלנו אינן של אהבה כיסורי הצדיקים:

3. תפארת ישראל - ואף לא מיסורי הצדיקים. ור"ל לא מבעייתא שלות רשעים, פשיטא שלא נדע מדוע דרך רשעים צלחה, דהרי נראה שהם רשעים בפנינו. אלא אפילו יסורי צדיקים, (לא נוכל לדעת בברור) שאפשר לומר שאין תוכו כבוד, אפ"ה ח"ו לחשדו שחטא בסתר, אלא, אוקי גברא אחזקתיה, והקב"ה מנסהו מטעם נעלם. או שגרם לעצמו הצער שלא נשתמר יפה, או שיתגלגל עי"ז לו בסוף טובה בעוה"ז או בעוה"ב.

4. מה בא רבי ינאי ללמד אותנו למעשה ? - מהר"ל דרך חיים

ועוד יראה לומר שלא בא לומר שאין אנו יודעים למה הרשעים בשלוח וצדיקים ביסורין, רק ⁴⁴⁸ בא לומר שיש רשעים בשלוח ויש צדיקים שהם ביסורין. ואמר זה שאם ⁴⁴⁹ האדם יראה רשע בשלוח אל יאמר כי מעשיו הם טובים וצדיקים וגם אני אעשה כך או אם יראה צדיק אובד בצדקו ויאמר שאין מעשיו טובים שאלו היו מעשיו טובים לא היה ביסורין, ועל זה אמר אין בידינו לא משלות רשעים ולא מיסורי צדיקים כי יש ⁴⁵⁰ צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו ולפיכך אין לתמוה על זה כלל. ואין בידינו דקאמר ר"ל שעל כרחנו אנו צריכין לקבל זה שלא בטובתנו, וזה לשון אין בידינו כלומר שאין זה לפי רצוננו רק על כרחנו ולכך לא יגזור על מעשה הרשע שהוא טוב לעשות כמוהו. ויש

5. צדיק ורע לו רשע וטוב לו ? ברכות ז. - א"ר יוחנן משום ר' יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו, ... בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנא' {שמות לג-ג} הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו אמר לו משה צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק ורע לו צדיק בן רשע וטוב לו רשע בן צדיק ורע לו רשע בן רשע וטוב לו צדיק בן צדיק ורע לו רשע בן רשע: אמר מר צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק ורע לו צדיק בן רשע איני והא כתיב {שמות לד-ז} פקד עון אבות על בנים וכתוב {דברים כד-טז} ובנים לא יומתו על אבות ורמין קראי אהדדי ומשנין לא קשיא הא כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אלא הכי קא"ל צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור רשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור

6. 'פקד עון אבות על בנים'? עין איה עג - ... כי המעשים הטובים והרעים מתחלקים לב' חלקים, מהם בחיריים לגמרי ומהם מוטבעים. והמוטבעים אע"פ שאפשר לשנותם ע"י בחירה, מכל מקום על פי רוב נמשך האדם אחריהם. על כן צדיק בן צדיק המעשים המוטבעים בו הם לשבח, על כן אינו צריך להיות נצרף בכור יסורין, כי טבעו נוטה לטוב והוא על פי רוב צדיק גמור, על כן טוב לו. וצדיק בן רשע, טבעו אינו הגון, אע"פ שכובש יצרו, על כן צריך הוא צירוף יסורין ואז יוציא מן הכח אל הפועל רצונו הטוב, על כרע לו והוא צדיק שאינו גמור, כי הוא כובש עפ"ר, לא מעולה. רשע וטוב לו, טבעו הגון וטוב ומועיל לבריות מפאת היותו בן צדיק. וזו הערה גדולה, כי אם אנו רואים רשעים שנתקלקלו הרבה בחלק המוסרי שבין האדם לקונו והמה מטיבי לכת בחלק המוסרי שבין אדם לחבירו, הוא רק מפני שכבר הורישו אותם הוריהם נטיות מוסריות יפות, ע"כ המה מחזיקים בטבעם ומפני שהוא מועיל בישובו של עולם להיטיב לזולתו וע"י מצבו הטוב לא יוסיף אשמה, על כן טוב לו. ורשע ורע לו, רשע בן רשע, הוא על פי רוב רשע גמור, כי גם טבעו נתקלקל ואם יהיה מצבו איתן ירבה השחתה בעולם.